

**KOTIHOIDON TUEN VAIKUTUS NAISEN
ASEMAAN JA TYÖELÄMÄÄN
- naisansa vai vapaus valita**

Viveka Talliniemi
Kandidaatin tutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kesä 2021

Tiivistelmä

Kotihoidon tuen vaikutus naisen asemaan ja työelämään
- naisansa vai vapaus valita

Viveka Talliniemi

Kandidaatin tutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kesä 2021

26 sivua

Kirjallisuuskatsaukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia vaikutuksia kotihoidon tuella on naisten asemaan työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Suomalaisten suhtautumisessa tähän yleisesti käytettyyn tukeen on eroavaisuuksia, mihin vaikuttaa usein sosioekonominen tausta sekä koulutuksen taso. Kotihoidon tuesta on käyty kiihvasta keskustelua jo lain voimaantulosta asti. Onko kyseessä naisen vapaus valita vai naisen ansa? Tukea kritisoidaan sukupuolten eriarvoistumisen ja naisten heikentyneen työmarkkina-aseman vuoksi ja puolustetaan äidin hoivan oikeudella.

Tutkimuksen aineistona olen käyttänyt Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen teettämiä tutkimuksia ja Kelan ajankohtaisia tilastoja sekä tarkastellut sosiaalipoliittisia ja talouspoliittisia julkaisuja. Olen ottanut vertailukohteiksi muut Pohjoismaat sekä nostanut esiin maahanmuuttajat omana ryhmittymänä, koska tuella on erityinen merkitys kulttuuriin ja työelämään integroitumisessa. Työskentelen itse aikuissosiaalityössä Helsingissä, missä tapaan kotihoidon tuen käyttäjiä ja kotiin jäämisen vaikutuksia perheen taloudelliseen tilanteeseen, äidin työllistymiseen ja osallisuuteen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, ettei kotihoidon tuki ole lisännyt naisten työllistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan. Vaikkakin kotihoidon tukea käyttävät ja tukea puolustavat perustelevat tuen hyötyvaikutukset lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteen vahvistumisella ja turvallisen lapsuuden tarjoamisella, asiantuntijoiden näkemykset kuitenkin osoittavat varhaiskasvatuksen kehittävän lapsen kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja paremmin. Myös lapsen hyvinvointi on useissa syrjäytyneissä perheissä huomattavasti parempi varhaiskasvatuksen piirissä.

Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän työllistymisen edistämiseen liittyvän raportin (8.6.2021) mukaan kotihoidon tuki olisi lakkautettava, koska se lisäisi naisten työllistymistä ja eläkeköyhyyttä. Kotihoidon tuki on nostettu raportissa erityisesti esille, koska sen katsotaan vaikuttavan pienten lasten äitien työssäkäyntiä n. 10 prosenttiyksikköä. Työllistyminen tukisi äitien ja lasten hyvinvointia, kartuttaen äitien henkistä pääomaa ja taloutta sekä lasten sosioemotionaalista kehitystä varhaiskasvatuksen piiriin pääsyn myötä.

Asiasanat: kotihoidon tuki, vanhemmuus, työmarkkinat, perhevapauudistus, varhaiskasvatus

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Päivähoito-oikeuden historia.....	2
3 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	3
3.1 Tutkimustehtävä	4
3.2. Aineiston haku.....	4
4 Kotihoidon tuki	5
4.1 Kotihoidon tuen käyttäjät	6
4.2 Kodin hoiva vai päiväkotit?.....	8
4.3 Toimeentulotuki ja lapsiperheköyhyys	9
5 Kotihoidon tuki Pohjoismaissa	11
5.1 Suomi.....	12
5.2 Ruotsi.....	13
5.3 Norja.....	14
6 Naisen asema perheessä	14
6.1 Maahanmuuttajanaiset.....	15
6.2 Työllisyys	16
6.3 Pienten lasten vanhemmat työmarkkinoilla	18
6.4 Perhevapaaudistus	20
7 Johtopäätökset	21
8 Pohdinta	23

Lähteet

1 Johdanto

Kotihoidon tuki on saanut paljon yhteiskunnallista keskustelua aikaiseksi jo lain voimaantulosta alkaen. Teema on noussut esiin voimakkaasti jälleen näin kuntavaalien alla sekä hallituksen asettamien työllistymisen tavoitteisiin liittyen. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1996/1128) astui voimaan vuonna 1996. Yhteiskuntamme on muuttunut huomattavasti 25 vuodessa ja esimerkiksi maahanmuutto on kasvanut suhteessa räjähdysmäisesti. Vuonna 2019 esitettiinkin Laki lasten kodinhoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (27/2019).

Haasteet työllisyyden nostamisessa ja perheiden hyvinvoinnissa ovat saaneet hallituksen esittämään ratkaisuja näiden molempien parantamiseen. Hallitus on tehnyt esityksen eduskunnalle perhevapaan uudistuksesta, jonka tavoitteena on vapaiden ja hoitovastuun jakautuminen tasavertaisesti vanhempien kesken, vahvistaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa työelämässä sekä pienentää sukupuolten välisiä palkkaeroja. Perhevapaaudistuksen tarkoituksena on luoda enemmän valinnanvapautta ja joustoja perhevapaiden pitämiselle. Lain on tarkoitus astua voimaan vuonna 2022. (Eduskunta 2021.)

Perhevapaaudistuksesta keskustellaan joka hallituskaudella riippumatta puoluesidonnaisuudesta. Tasa-arvon parantaminen ja yhtäläisten oikeuksien vanhempien kesken sukupuolesta riippumatta ovat olleet avainasioita perhepoliittisissa keskusteluissa. Naisten heikentyneet työllistymismahdollisuudet ja heikko toimeentulo linkitetään usein kotihoidon tukeen, mitä tarjotaan vanhemmalle siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Kotihoidon tukea käyttää 7,9 % miehistä (Kela 19.5.2021). Toisaalta kotihoidon tuki on antanut vanhemmalle mahdollisuuden pysähtyä hektisessä työelämässä ja viettää laatu-aikaa lapsen kanssa muodostaen turvallisen ja välittävän yhteyden lapsen ja vanhemman välillä. Lasten kotihoidon tuki on kuitenkin muutakin kuin työllisyyspolitiikkaa. Kyseessä on myös sukupuolten tasa-arvo ja perheiden hyvinvointi sekä kysymys arvovalinnasta.

Tämän kandidaattitutkielman tavoitteena on tarkastella kirjallisuuskatsauksen avulla kotihoidon tuen vaikutuksia naisten asemaan työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Tarkastelen, millaisia perhepoliittisia vaihtoehtoja pienten lasten perheille tarjotaan, millainen kannustinloukku kotihoidon tuki on ja miten se vaikuttaa naisten työuriin ja varallisuuteen. Kiinnostavaa on myös selvittää asenteita tuen puolesta ja sitä vastaan sekä tarkastella vaihtoehtoisia ratkaisuja kotihoidon tuen korvaamiseen tai sen muuttamiseen. On syytä pohtia, miten työmarkkinoiden ja perhe-elämän muuttuminen ja niiden yhteensovittaminen sujuvat nyky-yhteiskunnassa. Nostan tutkimuksessani esiin maahanmuuttajanaiset omana ryhmittymänä sekä vertailen muiden Pohjoismaiden ratkaisuja

perhepoliittisesta näkökulmasta. Isien osuus kotihoidon tuen käytössä on niin alhainen, että keskityn työssäni tarkastelemaan pääsääntöisesti äitien tilannetta. Mahdollinen pro gradu -jatkokutkimus aiheesta, sisältäisi isät ja laajentaisi huomattavasti tutkimusta.

Tutkimukseni alkaa tarkastelemalla Suomen päivähoito-oikeuden historiaa, mistä jatkan kotihoidon tuen ja sen käyttäjien ja käytön syiden selvittämiseen. Vertailen kotihoidon tuen käyttöä muissa Pohjoismaissa ja tarkastelen perhevapaiden vaikutusta naisten asemaan yhteiskunnassa ja perhevapaiden sukupuolittunutta käyttöä sekä maahanmuuttajaperheiden tilannetta. Tarkastelen kotihoidon tuen käytön näkökulmia sekä suomalaisten asennoitumista ja suhtautumista perhevapaisiin. Kiinnostus aihepiiriä kohtaan on noussut esiin työssäni aikuissosiaalityössä, missä tapaan useita kotihoidon tuella eläviä naisia, jotka hakevat toimeentulotukea elättääkseen perheensä.

2 Päivähoito-oikeuden historia

Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen historia Suomessa ulottuu kansakoulujärjestelmän ja teollistumisen synnyn vaiheisiin. Ihmiset muuttivat kaupunkeihin ja naiset menivät töihin kodin ulkopuolelle, joten tarve lastenhoidolle muodostui ja päivähoitojärjestelmä rakennettiin (Alila & Kinos 2014, 8). Lastenhoito nousi yhteiskuntapoliittiseksi keskusteluksi 1800 -luvulla ja lastentarhojen perustaminen eteni 1900-luvun alussa (Anttonen 2003, 163).

Vuonna 1927 säädettiin ensimmäinen laki kansanlastentarhain valtionavusta, minkä edellytyksenä oli päiväkotien maksuttomuus. Vuonna 1936 toimeenpantu lastensuojelulaki vaati kuntia tarjoamaan kotikasvatusta tukevia laitoksia. 1950-luvulla naisten työskentely oli poikkeuksellista ja saikin osakseen kritiikkiä. Esiin nostettiin psykososiaalinen diskurssi, mikä määrittää lapsen ja äidin välisen kiintymyssuhteen tärkeimmäksi, eikä sitä pitäisi katkaista ennen kuin lapsi on kolme vuotias. (Anttonen 2003, 164-165.)

1960 -luvulle tultaessa näkemys kotiäitiyhteiskunnasta alkoi muuttua. Avioerot lisääntyivät ja koulutustaso kasvoi naisten keskuudessa, mistä seurasi lisääntynyt päivähoito-oikeuden puolustaminen jo pelkästään lasten heitteille jäämisen pelon vuoksi. (Anttonen 2003, 166.) Ensimmäinen lasten päivähoidosta annettu laki (36/1973) astui voimaan 1973. 2000-luvulle saavuttaessa yksityisten päivähoitopalvelut lisääntyivät ja puhuttiin uusliberalistisesta ajattelusta. (Alila & Kinos 2014, 8-9.)

Lasten kotihoidon tuen kokeilu aloitettiin vuonna 1978, minkä pohjalta tuki muutettiin valtakunnalliseksi käytännöksi vuonna 1980. Laki lasten kotihoidon tuesta (1985/24) astui voimaan vuonna 1985. Samana vuonna päivähoitolaki takasi päivähoito-oikeuden alle kolmivuotiaille lapsille. Lakiin sisältyi myös työehtosopimuslain muutos, joka mahdollistaa toisen vanhemman hoitovapaan siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Vuoden 1997 voimaan astui laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1996/1128). (Anttonen 2003, 172-174.)

Päivähoitojärjestelmän syntyminen vaikutti talouskasvuun, naisten työllistymiseen ja opiskelumahdollisuuksien luomiseen. Kasvuun vaikutti myös hyvinvointiyhteiskunnan ideologia palvelujen järjestämisestä kaikille niitä tarvitseville riippumatta sosioekonomisesta taustasta. Perhepoliittinen tehtävä on tukea perheitä kasvatustehtävissä ja yhteen sovittaa työ- ja perhe-elämä. Työvoimapolitiittinen tehtävä on tarjota päivähoidon avulla lapselle turvallinen ympäristö ja vanhemmille mahdollisuus työssäoloon ja opiskeluun. Myös tasa-arvon edistävä tehtävä on mahdollistaa naisten ja miesten tasa-arvoinen osallistuminen opiskeluun ja työelämään sekä ennaltaehkäistä lapsen oppimisvaikeuksien syntymistä ja tasoittaa eroja sosiaalisista taustoista johtuen. (Alila & Kinos 2014, 11.)

3 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kehittää jo olemassa olevaa teoriaa. Kirjallisuuskatsaus rakentaa kokonaiskuvaa asiakokonaisuudesta ja kirjallisuuskatsauksella pyritään tunnistamaan ongelmia. (Salminen 2011, 3.) Tutkimustehtävän valinta perustui omaan käytännön työhöni aikuissosiaalityössä, missä asiakkaina on paljon toimeentulotuen varassa eläviä naisia, joiden pääetuutena on Kelasta haettava kotihoidon tuki. Valitsin tutkimusmenetelmäksi kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, mikä on kirjallisuuskatsauksista yleisempiä ja mihin käytetään laajoja aineistoja, joiden valintaa ei rajaa metodiset säännöt (Salminen 2011, 6). Aiheen rajaaminen on äärimmäisen haastavaa, joten perehtyminen aihetta käsittelevään kirjallisuuteen on tärkeää ja rajaamiseen voi käyttää erilaisia keinoja, kuten käsitekartta, listaaminen ja journalistin kysymykset (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 85). Valitsemassani aiheessa tutkimustehtävän rajaaminen on haastavaa, koska kyseessä ovat isommat rakenteelliset, perhepoliittiset päätökset kotihoidon tuen käyttöön liittyen ja mahdollisten vaihtoehtojen löytyminen kyseisen tuen korvaamiselle.

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimusmenetelmänä käytin kirjallisuuskatsausta, mikä on laadullinen yhteenveto aiheesta. Tarkoituksena on saada aikaan kokonaiskuva kotihoidon tuen vaikutuksista naisen asemaan.

Tutkimuskysymyksiäni olivat:

Miten pitkäaikainen poissaolo työelämästä perhevapaiden vuoksi vaikuttaa naisen asemaan yhteiskunnassamme?

Millaisia vaikutuksia kotihoidon tuella on perheiden hyvinvointiin ja lapsiperheköyhyyteen?

3.2 Aineiston haku

Aloitin aineiston keruun tammikuussa 2021. Aineiston haussa on käytetty Jyväskylän yliopiston (JYKDOK) ja Finna -tietokantoja, mistä löytyy laaja valikoima sosiaalityöhön liittyviä teoksia, pro gradu –tutkielmia ja väitöskirjoja. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) hallinnonalan avoin julkaisuarkisto Julkari julkaisee ajankohtaisia tieteellisiä tutkimuksia ja raportteja, joista on ollut hyötyä tutkimuksessani. Samoin Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) päivittää ajankohtaisia julkaisuja, jotka ovat osoittautuneet mielenkiintoisiksi perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta sekä hyödylliseksi tutkimustani varten. Kotihoidon tuki on Kelasta haettava etuus, joten Kelan omat päivittyvät internet-sivut (Kela.fi) ja Kelan julkaisemat raportit ovat äärimmäisen tärkeitä työlleni. Myös Eduskunnan ja Valtiovarainministeriön julkaisut ovat edesauttaneet tutkimustani sekä ajankohtainen Työ- ja elinkeinoministeriön teettämä kaksivuotinen työllisyyden tutkijatyöryhmän raportti, joka julkaistiin 8.6.2021.

Aineistoni on pääsääntöisesti suomenkielistä, muutamaa teosta lukuun ottamatta, koska kyseessä on perheisiin kohdistuva tuki, jota käytetään pääsääntöisesti vain Suomessa sekä muissa Pohjoismaissa mukailleen. Pääteoksinani käytin seuraavia:

Sipilä, Jorma, Rantalaiho, Minna, Repo, Katja & Rissanen, Tapio. *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*. (2012). Teos käsittelee lasten kotihoidon tukea laajasti ja siihen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua. Teoksessa tarkastellaan tukeen liittyviä haittavaikutuksia sekä sen etuja. Kirjoittajat pohtivat lastenhoidon tuen vaikutusta perheiden hyvinvointiin, sukupuolten työnjakoon perheissä, naisten pitkäaikaiseen poissaoloon työmarkkinoilta sekä maahanmuuttajaperheiden tilanteeseen.

Salmi, Minna & Närvi, Johanna (toim.), 2017. *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 4/2017. Teos käsittelee perhevapaita, äitiys- isyys-, vanhempain- ja hoitovapaita sekä kotihoidon tukea. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ovat tutkineet aiemmin perhevapaiden käyttöä ja teoksen kirjoittajat ovat nyt päivittäneet aiempia 2000-luvun alkupuolella tehtyjä tutkimuksia, jotka keskittyivät sukupuolten tasa-arvon näkökulmaan. Teoksen tavoitteena on tarkastella perhevapaiden käyttöä, niiden käytön esteitä ja seurauksia sekä antaa ajantasaisia työkaluja perhepolitiikan kehittämiseen ja perheen ja työn yhteensovittamisen tukemiseksi.

Hiilamo, Heikki & Kangas, Olli, 2009. *Trap for Women or Freedom to Choose? The Struggle over Cash for Child Care Schemes in Finland and Sweden*. *Journal of Social Policy*, 38, 357-475. Heikki Hiilamo on tutkinut pitkään sosiaalipoliittisia kysymyksiä mm. erilaisten Kelan etuuksien vaikutuksia niin yksilön elämään kuin myös yhteiskunnallisesti. Tässä teoksessa kirjoittajat pohtivat kotihoidon tuen vaikutusta naisen asemaan yhteiskunnassa, pohtien Suomen ja Ruotsin eroja perhepolitiikassa, millaisia tukia lapsiperheille myönnetään ja onko kyseessä naisen ansa vai valinnanvapaus.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA), Kurronen, Sanna, (2021). *Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen*. Teoksessa pohditaan maahanmuuttajaperheiden asemaa kotihoidon tukeen liittyen. Miten se vaikuttaa sukupuolten väliseen tasa-arvoon, ylisukupolviseen toimeentulotukiasiakkuuteen ja naisten osallistumiseen yhteiskunnassa.

Kallio, Johanna & Hakovirta, Miia (toim.). *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. (2020) Perheiden huono-osaisuutta ja köyhyyttä on tutkittu jonkin verran aikuisten näkökulmasta, mutta lasten näkökulman huomioiminen on jäänyt tutkimuksissa paitsioon, mihin tämä teos keskittyy. Kirjassa pohditaan, miten lapsena koettu huono-osaisuus vaikuttaa lapsuuteen ja millaisia seurauksia sillä on myöhemmin aikuisiällä.

4 Kotihoidon tuki

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996) säädetään oikeudesta päivähoitopaikan vaihtoehtoiselle järjestämiselle. Mikäli vanhemmat eivät käytä julkisen päivähoitopaikan palveluja, heillä on oikeus kotihoidon tukeen, joka mahdollistaa vanhempien jäämisen lapsen kanssa kotiin, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996.)

Kotihoidon tuen enimmäispituus on noin 27 kuukautta yhdelle lapselle. Lapsen hoitaja voi olla toinen vanhemmista, sukulainen tai yksityinen päivähoitaja. Vuonna 2013 97% kotihoidon tukea nostavista aikuisista oli toinen lapsen vanhemmista. (Tervola 2015, 122.) Kotihoidon tuen määrä koostuu hoitorahasta, mihin ei vaikuta perheen tulot sekä hoitolisästä, mihin vaikuttavat perheen koko ja bruttotulot. Hoitorahan määrä yhdestä alle 3 -vuotiaasta on 342,95 euroa kuukaudessa. Muut perheen alle 3 -vuotiaat saavat 102,67 euroa kuukaudessa ja yli 3-vuotiaista alle kouluikäisistä lapsista maksetaan 65,97 euroa kuukaudessa. Hoitolisä on enintään 183,53 euroa kuukaudessa. Myös kuntakohtaista kuntalisää on mahdollista saada. (Kela 2021.)

Kuntalisien suuruus vaihtelee kunnittain. Esimerkiksi Helsingin kaupunki muutti käytäntöään 1.6.2021 alkaen. Kuntalisä poistettiin kokonaan 1-vuotta täyttäneiltä lapsilta ja alle 1-vuotiaista maksetaan 264 euroa kuukaudessa. (Helsingin kaupunki 2021). Vertaillen Uudenkaupungin tilannetta, missä autotehtaiden tuotanto on nousujohteista, mikä on edesauttanut työllisyyttä ja muuttovoittoisuutta alueelle, alle 3-vuotiaasta lapsesta maksetaan kuntalisää 220 euroa ja yli 3-vuotiaista 200 euroa (Uusikaupunki 2021). Kunnalla on oikeus määritellä ehdot kuntalisän maksamiselle. Valtio ei osallistu kuntalisän rahoittamiseen eikä sitä ole säädetty lailla. Eri kunnissa asuvat asetetaan eriarvoiseen asemaan, mutta tämä on tuomioistuimen mukaan hyväksyttävää, koska kunta saa käyttää harkintavaltaa ja kunnan toiminta kohdistuu ainoastaan oman kunnan asukkaisiin, jotka tällöin ovat tasaveroisessa asemassa. Jokaisella perheellä on subjektiivinen oikeus saada varhaiskasvatusta lapsilleen, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Kuntalisä ja kotihoidon tukijärjestelmä edistävät vanhempien valinnanvapautta, mutta samalla lisäävät perheiden eriarvoisuutta ja sukupuolten välistä epätasa-arvoisuutta, koska yleensä äiti on kotiin jäävä vanhempi. (Niiranen 2013, 81-82.)

4.1 Kotihoidon tuen käyttäjät

Mikäli kysymykset toimeentulosta, mahdollisuuksista työelämässä tai muiden mielipiteet eivät nousisi esiin, iso osa äideistä haluaisi hoitaa lasta kotona. THL:n teettämään perhevapaakyselyyn vastanneista joka viides äiti hoitaisi kolme- mutta alle neljävuotiaaksi lastaan ja peräti 70 % äideistä hoitaisi lasta neljävuotiaaksi asti tai pidempään. 91 % kyselyn vastanneista äideistä hoitaisi lapsiaan kolmevuotiaaksi asti kotona, mikäli edellä mainittuja rajoitteita ei olisi. (Närvi 2017, 79.)

THL:n teettämän tutkimuksen mukaan suurimmat syyt kotiin jäämiselle lapsen kanssa olivat halu viettää enemmän aikaa lapsen kanssa (96 %), kokivat kotihoidon olevan tärkeää lapsen kannalta (89 %) sekä kotona olemisesta pitäminen (61 %). Jopa kolmasosa vastaajista (32 %) kertoivat kotiin jäämisen syyksi halun pitää taukoa ansiotyöstä. Tämähän ei tietenkään ole ollut kotihoidon tuen

säättämisen tarkoitus. Myös kuntalisän on arvioitu toimivan kannustinloukkuna. THL:n tutkimuksen mukaan tulokset ovat kuitenkin ristiriitaisia. Kuntalisä on nostanut kotihoidon tuen käyttöä, varsinkin niiden äitien keskuudessa, joilla ei ole voimassa olevaa työsuhdetta. Kyselyyn vastanneista noin puolet (49 %) saivat kuntalisää, mutta lyhyempiä kotihoidon tuen jaksoja käyttäneet saivat useammin kuntalisää. Tilastollisesti tutkimuksen mukaan kuntalisällä ei ollut merkitystä. Tutkimuksessa myös havaittiin, että niissä kunnissa missä kuntalisää käytettiin eniten, myös päivähoitoa käytettiin eniten. Tämä selitettiin suurella päivähoidon kysynnällä, mihin kuntien on ollut haastavaa järjestää palveluja. Tällaisia kuntia ovat muuttovoittoiset kunnat, joiden työllisyystilanne on hyvä, mikä kannustaa työelämään palaamista nopeammin. (Etm. 78-80.)

Äidin sosioekonominen asema ja äidin tausta ovat yhteydessä kotihoidon tuen käytön pituuteen. Ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevat sekä pienituloiset yli 40-vuotiaat useamman lapsen äidit hoitaisivat lasta kotona muita pidempään, mikäli toimeentulo ei olisi ongelma. Vastaavasti työhistorian omaavat koulutetut, hyvätuloiset äidit tyytyivät lyhyempään kotihoitoon, vaikkakin yli puolet haluaisivat jäädä hoitamaan lasta kotiin aina neljävuotiaaksi asti. Eroja vastauksiin kotiin jäämisestä löytyi, riippuen hoitiko äiti edelleen lasta kotona vai oliko työssä tai tekikö muuta. Kotona olevista äideistä 69% kertoi pitävänsä kotona olemisesta ja 59% heistä koki pienten lasten äidin rooliksi kuuluvan kotiin jäämisen. 25% heidän puolisoistaan toivoi heidän jäävän kotiin. Huomion arvoista on kuitenkin 41% näiden äitien puolisoista mahdollistavan kotiin jäämisen. Perhevapaaetuudet tuottavat osalle naisista pitkäaikaista poissaoloa työelämästä. Kotihoidon tukea käyttäneistä 38% siirtyi suoraan uudelle äitiysvapaalle. (Etm. 80-81, 85.)

Lasten kotihoidon tuki pitäisi nähdä myös yhteiskunnallisena ilmiönä ja pohtia esimerkiksi työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeuksia ja kuntien pyrkimyksiä supistaa omia menojaan. Usein kotihoidon tukea nostaville syy kotiin jäämiseen ei kuitenkaan ole taloudellinen vaan kyse on enemmänkin ideologisista ja henkilökohtaisista syistä. Esimerkiksi lapsen jättäminen päiväkotiin sotii joidenkin vanhempien ideologisia motiiveja vastaan. On myös yksinkertaisesti äitejä, jotka mieluummin jäävät lapsen kanssa kotiin kuin menevät ansiotyöhön. (Sipilä 2012, 61.)

Osa vanhemmista epäilee päiväkotien laatua ja omaavat ajatuksen äidinhoivan ensisijaisuudesta. Huomioitavaa on myös, että juuri heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat äidit epäilivät päivähoitoa laatua. Kotiin jäävät äidit eivät koe yhteiskunnan tuen olevan riittävä kotiin jäämiseen, päinvastoin pitkä kotonaolo voi heikentää huomattavasti perheen tilannetta. Sukupuolittunut työnjako ja lapsen hoivaihanteisiin liittyvä arvovalinta näyttäisi olevan syy kotiin jäämiselle, mutta myös heikon työmarkkina-aseman realiteetti. (Närvi 2017, 90)

4.2 Kodin hoiva vai päiväkoti?

Lapsi tarvitsee turvallisuuden tunnetta, kosketusta ja aikuisen läsnäoloa. Nämä puoltavat lapsen hoitamista kotona, jolloin lapsen vanhempi pystyy antamaan aikaa ja rakkautta lapselleen. THL:n erityisasiantuntija, lastenpsykiatri Jukka Mäkelä (2019) kuitenkin korostaa, että lapsi tarvitsee vuorovaikutusta, minkä avulla aivot rakentavat uusia yhteyksiä ja vuorovaikutus opettaa epäonnistumisista ja onnistumisista. Lapsi tarvitsee muita lapsia ympärilleen, joiden kanssa leikkiä ja olla osa ryhmää, jolloin lapsi saa kuulumisen tunteen ja häntä arvostetaan. Aivojen kasvuun vaikuttaa vuorovaikutus, ja aivot kasvavat yhteisöllisyyden kokemusten kautta. Mäkelän mukaan vanhemman on pystyttävä haastamaan oma kiintymyssuhde lapseen jo vauvaiässä ja antaa vauva toisen syliin. Tällöin vauva oppii luomaan suhteita muihin ihmisiin. Muiden läsnäolo ja kiinnostus luovat turvaa vauvalle, eikä näin ollen koe itseään riippuvaiseksi vanhemmastaan eikä koe jatkuvaa yksinoleamisen pelkoa vanhemman poistuessa paikalta. (Yhteiset lapsemme ry 2019)

Vauvaiän jälkeen lapsi tarvitsee vapautta, olla osa kokonaisuutta, saada opetusta kulttuurin arvoista ja odotuksista ja ennen kaikkea tulla hyväksytyksi omassa ryhmässään. Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa moniulotteisessa ympäristössä, missä aivot kehittyvät ja lapsi oppii empatiaa, älykkyyttä ja kieltä. Myös ilon tuottaminen muille on tärkeää, mitä päiväkodissa oleminen edesauttaa. (Mäkelä 2016.)

Kristiina Berg pohtii väitöskirjassaan (2008) *Äitiys kulttuurisina odotuksina* äitiyttä kulttuurisena ilmiönä ja instituutiona. Berg nostaa esiin kulttuuriset odotukset äitiydelle, missä huolenpito ja vastuu muista alkoivat määrittää oikean ja hyvän naiseuden. Myös media ja ammattilaiset määrittelevät normaalin äitiyden ja asettavat odotuksia äitiydelle, mitkä vaikuttavat äitien omaan näkemykseensä itsestään äiteinä ja miten he rakentavat äiti-identiteettiään. Sosiaalinen media on täynnä erilaisia äiti-blogeja ja äitien selviytymistarinoita, mitkä saattavat antaa äideille aivan väärän kuvan äitiydestä ja luoda mahdottomat paineet täydelliselle onnistumiselle äitinä. Berg (2008) pohtii työelämän ja äitiyden odotuksia ja nostaa Beckin ja Beck-Gernsheimin huomion siitä, että individualistinen kulttuurimme luo odotuksia oman itsensä toteuttamiseen ja oman onnellisuutensa löytämiseen. Samanaikaisesti kun äidit ovat yhä enemmän sitoutuneet työelämään, ovat odotukset lapsen tarpeiden täyttämiseen säilyneet ennallaan tai lisääntyneet. (Berg, 2008: 19, 23, 32.)

Berg nostaa John Bowlbyn (1969) kehittämän teorian *Attachment and loss*, mikä on teoria lapsen kiintymisestä ihmisiin, erityisesti äitiin ja miten tämä suhde vaikuttaa lapsen kehitykseen. Äidin emotionaalinen sitoutuminen lapseensa ja herkkyys vauvan varhaiselle viestinnälle ovat hyvää äitiyttä määrittäviä toimintatapoja. Kiintymyssuhdetutkimuksessa on kiinnitetty huomiota

turvalliseen ja turvattomaan malliin, joissa turvattomilla malleilla on myöhemmällä iällä päihde- ja ihmissuhdehaasteita. On kuitenkin muistettava, että pahoinpideltykin lapsi kiinnittyy kaltoinkohtelevaan vanhempaan. Kiintymyssuhde kehittyy 3-4- vuoden ikään mennessä, juuri kun kotihoidon tuki päättyy. (Berg 2008, 39.)

Palkansaajien tutkimuslaitoksen (2018) teettämä tutkimus kotihoidon tuen ja kuntalisän vaikutuksista lapseen, totesi tuloksissaan tuella olevan keskimääräistä negatiivisempi vaikutus lapseen neuvolatestien perusteella. Varsinkin Lene-testin tuloksissa, mikä on lapsen neurologista kehitystä mittaava testi, näyttäytyi kotihoidon tuella hoidettujen 4-5 -vuotiaiden lasten kohdalla negatiivinen tulos kognitiivisessa kehityksessä. Mielenkiintoista tuloksessa on myös, että Lene -testeissä ilmeni enemmän ongelmia lapsilla, joista maksettiin kuntalisää. Laajemmassa tutkimuksessa tarkasteltiin kotihoidon tuen ja kuntalisän vaikutusta lasten myöhempään koulutukseen, missä havaittiin, ettei tuella ole selkeää vaikutusta jatko-opiskeluihin tai arvosanoihin Tutkimuksessa otetaan kantaa tuen negatiivisesta vaikutuksesta äidin työllisyyteen ja varsinkin äitien työn tarjontaan, mitä kotihoidon tuki vähentää. (Kosonen & Huttunen 2018, 15 - 16.)

Suomessa painotetaan yksilön vastuuta ja vapautta valita. Valinnanvapausdiskurssi ei kuitenkaan ole niin ongelmaton. Kotihoidon tukea käyttävät puolustavat tukea, vastaavasti työssäkäyvät kannattavat päivähoitopalveluja. Oma valintaa puolustetaan ja lastenhoidosta keskustelu äityy usein tunnepitoiseksi. Onko kaikilla uskallusta, mahdollisuutta ja kykyä valita, vai onko valinnanvapaus kuitenkin jollain tapaa rajoitettu? Valta kätkeytyy valinnanvapauden sisälle ja poliittiset päätökset viestivät millaista lastenhoitoa vanhempien pitäisi tarjota. Repo (2012) pohtiikin poliittisten päätösten indikoivan hiljaisen hyväksynnän pitkälle kotihoitojaksolle. On muistettava, että valintoihin liittyy ideologiset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset rakenteet. (Repo 2012, 118-120)

4.3 Toimeentulotuki ja lapsiperheköyhyys

Lapsen subjektiiviseen hyvinvointiin on yhdistetty usein vanhempien työmarkkina-asema. Työttömyyteen liittyvät niukat taloudelliset resurssit voivat saada lapsen kokemaan materiaalista puutetta. Työttömyys aiheuttaa myös stressiä, ennakoimattomuutta ja epävarmuutta, minkä lapsi aistii ja linkittyy lapsen subjektiiviseen hyvinvointiin. (Toikka & Haanpää 2020, 131.) Materiaalin ja harrastuksen puute eriarvoistaa ja lapsi kokee, ettei kuulu ryhmään ja voi jopa tuntea häpeää. On myös tärkeä muistaa, että hyvä itsetunto liittyy hyvinvoinnin kokemiseen, fyysiseen terveyteen ja onnistuneeseen vuorovaikutukseen. Heikko itsetunto voi puolestaan altistaa fyysisen terveyden ongelmiin, masennukseen, rikolliseen käyttäytymiseen tai heikkoon taloudelliseen tilanteeseen.

Sosiaaliset taidot ovat myös lapsen tulevaisuuden voimavaroja, mitä opitaan varhaiskasvatuksen ympäristössä. (Koivusilta 2020, 151.)

Hoitovapaalla olevien etuudet eivät ole riittäviä lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Kotihoidon tuki on matala, jolloin varsinkin yksinhuoltajat turvautuvat perustoimeentulotukeen. Tämähän ei ole missään nimessä lähtökohtainen ajatus siitä, että kotihoidon tuki parantaisi perheiden hyvinvointia. Melkein 15 % yksinhuoltajaperheistä nosti perustoimeentulotukea vuonna 2018 (Ylikännö & Hakovirta 2020, 279). Aikuissosiaalityön asiakkuuksissa on äitejä kotihoidon tuella, joiden rahat eivät yksinkertaisesti riitä perustarvikkeisiin, kuten ruokaan ja vaatteisiin.

Pitkäkestoinen toimeentulotukiasiakkuus ennustaa ylisukupolvisuutta ja lasten varhaisaikuisuuden toimeentulotukiasiakkuutta. Tämä on merkittävä sosiaalinen ongelma, mihin on syytä puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yhtenä keinona on laadukas varhaiskasvatus, mistä alemmasta sosioekonomisesta luokasta tulevat voivat hyötyä ja mikä tasoittaa lasten välisiä eroja. (Ilmakunnas ym. 2020, 220-222.) Kelan tilastoinnin mukaan vuonna 2018 työvoimaan kuulumattomista perustoimeentulotukea saavista yksinhuoltajaperheistä 14,2% on hoitovapaalla ja kahden huoltajan perheistä hoitovapaalla 9,8%. Toimeentulotuki on viimesijainen etuus, mihin turvaudutaan pääsääntöisesti vasta hädän hetkellä. Vaikkakin toimeentulotuen saaminen kuvastaa taloudellista puutetta, kytkeytyy se kuitenkin sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin. (Ylikännö & Hakovirta 2020, 279, 290.)

Vuonna 2005 astui voimaan työeläkeuudistus, missä myös äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakaudet kartuttavat eläkettä päivärahan perusteena olevan ansion mukaan samoin kuin kotihoidon tuen aikainen kiinteä euromäärä riippumatta työllisyydestä. Myös työsuhteen ulkopuolella olevat perhevapaata hyödyntävät, kuten opiskelijat, työttömät, sairaus- ja kuntoutusrahan nostajat, kartuttavat eläkettä. Pitkät perhevapaat vaikuttavat kuitenkin negatiivisesti eläkekertymään, koska kotihoidon tuki ei ole ansiosidonnainen. (Kuivalainen, Järnefelt, Kuitto & Ritola 2019, 46 - 47.)

Hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi on taloudellinen turvallisuus, mistä syystä erityisesti lapsiperheitä tuetaan. Taloudellinen tuki edistää äitien työssäkäyntiä ja ennaltaehkäisee lapsuusiän deprivatiota ja siitä johtuvia sosiaalisia ongelmia. Taloudellisella tuella pyritään eliminoimaan myös ylisukupolvista huono-osaisuutta. Perhepoliittisen tuen muotoja ovat, lapsilisät, vanhempainrahat, yksityisen hoidon tuki, kotihoidon tuki, päivähoido, asumistuki, kodinhoitoapu, elatusapu sekä laitoshuolto. 90-luvun lama leikkasi perheille tarkoitettuja tukia, millä on ollut kauaskantoiset seuraukset ja ovat nähtävissä vielä tänäkin päivänä. Köyhyyden lisääntyminen varsinkin yksinhuoltajaperheissä on lisääntynyt. (Hämäläinen 2010, 235-237.) Köyhyys ja sosiaaliset ongelmat

liitetään usein kotihoidon tuen saajiin. Kuitenkin aineellinen köyhyys saattaa olla hyvinkin oma valinta kuin pakotettu olotila. Yhteiskuntahan on muuttumassa yhä enenevin määrin kierrätyskulttuuriin ja ihmisen ymmärrys aineellisesta kulutuksesta ja sen vaikutuksesta ympäristöön on kasvanut. (Sipilä 2012, 62.)

Repo nostaa myös jokseenkin alisteisen naisen aseman perheessä liittyen naisen taloudelliseen asemaan perheessä. Mitä köyhempi kotitalous on, sitä vähemmän nainen kuluttaa, Köyhyystutkijat ovatkin esittäneet äitien vähentävän omaa kulutustaan taatakseen lasten elintason. Pienituloisten äitien osuus kasvoi 1990-luvun laman aikana, eikä kehitys ole laskenut. Repo esittääkin yhteyden kotihoidon tuen ja äitien piiloköyhyyden välillä. (Repo 2012, 146-147.) Vaikka perheen sisällä kulutusmahdollisuudet jakautuvatkin tasaisesti, eri tulotaso vaikuttaa perheen sisäisiin valtasuhteisiin. Pienituloisemmalla on haavoittuva asema ja heikompi neuvotteluasema. Perheen hajotessa tuloerot tulevat hyvinkin näkyviksi, mikä saattaa aiheuttaa yksinhuoltajaköyhyyttä ja pitkällä tähtäimellä myös eläkeläisköyhyyttä. (Haataja & Hämäläinen 2010, 77.)

5 Kotihoidon tuki Pohjoismaissa

Suomi oli ensimmäinen maa Pohjoismaissa, missä laadittiin laki, joka myönsi valtionapua kansanlastentarhoille kasvatuksellisiin ja sivistyksellisiin seikkoihin perustuen, mutta huomioiden ahtaat asumisolot ja naisten pakkoon käydä ansiotyössä (Anttonen 2003, 164). Suomi ja Ruotsi luokitellaan molemmat kuuluvaksi Pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskunnan malliin, mutta maiden perhepoliittisia ratkaisuja vertaillen linjaukset ovat selkeästi erilaiset samoin kuin muissakin Pohjoismaissa.

Rantalaiho (2012) vertailee kotihoidon tukea Pohjoismaissa, pääsääntöisesti Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa, koska Islannin ja Tanskan tilanteesta ei juurikaan ole tutkimusta. Vertailussa terminologian ero nostetaan välittömästi esiin. Suomessa puhutaan *kotihoidon tuesta*, mikä on jo itsessään yksityiskohtaisin. Ruotsissa termit lapsi ja koti jätetään mainitsematta vaan puhutaan hoivasta *vårdnadsbidrag*, mikä kääntyy suomeksi hoiva- tai hoitotueksi. Norjassa etuusnimike *kontantstøtten* viittaa ainoastaan rahalliseen tukeen. Terminologian erot ovat kiinnostavia, koska suomalainen termi yhdistää lapsen nimenomaan kotona tapahtuvaan hoitamiseen, kun taas Norjassa termi ei sinänsä kuvaa mitään spesifioitua toimintaa vaan ainoastaan tulonsiirtoa. (Rantalaiho 2012, 68.)

Perheiden valinnanvapaus lastenhoidon järjestämisessä on yksi keskeisiä teemoja Pohjoismaisessa perheisiin kohdistuvassa politiikassa. Kotihoidon tuki voidaan nähdä pidennettynä

vanhempainvapaana, mikäli työn ja perheen yhteensovittaminen on hankalaa esimerkiksi sairaan lapsen hoidon järjestämisessä ja lyhennetyin työajan mahdollisesta käytöstä. On tärkeää huomata, että Ruotsissa vanhempainvapaa on kolmanneksen pidempi kuin Norjassa ja Suomessa sekä myös joustavin mm. mahdollistaen tukikauden kestoja yhdistämällä osa-aikatyön osa-aikaiseen vanhempainvapaaseen. (Rantalaiho 2012, 78-81.) Suomi on vertailumaista joustamattomin, mihin juurikin koitetaan puuttua uudella perhevapaamallilla. On myös hyvä huomioida, että vanhempainvapaan asettaminen pidemmälle aikavälille Ruotsissa ja Norjassa ei aseta samanlaista uhkaa toimeentuloon, kuin Suomessa, koska korvaustaso on alun perinkin korkeampi. (Miettinen & Rotkirch 2017, 85-86).

5.1 Suomi

Suomessa käytiin pitkä poliittinen väantö kotihoidon tuesta, joka hyväksyttiin osana isoa perhetukiudistuspakettia. Keskustapuolue ajoi kiivaimmin tukea eteenpäin perustellen sitä maaseudulla asuvien perheiden tukemisella. Kun taas sosiaalidemokraatit halusivat julkisten varojen kohdentamista päivähoitopalvelujen lisäämiseen perustellen sukupuolten tasa-arvoa ja lapsen etua. Vuoden 1990 alusta alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmille annettiin mahdollisuus valita kunnallinen päivähoito tai kotihoidon tuki. Ajoitus oli monelle perheelle pelastus 1990-luvun talouslamassa, mikä on jatkunut monen perheen valintana vielä 30 vuotta myöhemmin. (Rantalaiho 2012, 72-73.) Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus subjektiivisen päivähoitoon Suomessa.

Suomessa 25-39 -vuotiaiden naisten kohdalla työllisyysaste on 10 % matalampi kuin Ruotsissa, kun taas 40-59 -vuotiaiden työvoima-aste on kivunnut jo Ruotsin rinnalle. Työssäkäynnin vähäisyys nuorten naisten keskuudessa selittyy pitkälti kotihoidontuesta ja pitkistä hoitovapaista. Toki Pohjoismaisessa vertailussa on hyvä huomioida, miten perhevapailla olevat tilastoidaan. Toisin sanoen Ruotsissa perhevapaalla olevat tilastoidaan työllisiksi, mutta Suomessa yli kolme kuukautta vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla olevat tilastoidaan työmarkkinoiden ulkopuolella oleviksi. (Miettinen 2017, 79.)

1970-luvulla Suomessa kritisoitiin kotihoidon tuen silloista nimeä *äidin palkka*, joka sukupuolitti tuen ja asetti kodin pyörittämisen äidin harteille. Nimi muutettiin, mutta edelleen tietyt poliittiset puolueet vastustivat tukea, koska maaseudulla vanhemmat jäivät lasten kanssa kotiin ja nainen jäi ansaan perinteisiin rooleihin. Työttömyys alkoi lisääntyä maataloustöiden vähentyessä. Kotihoidon tuella pyrittiin vaikuttamaan työttömien määrän vähenemiseen ja naisten jäämiseen kotiin hoitamaan lapsia. Piilotettu viesti olikin, että naiset antoivat työmarkkinoilla tilaa miehille. Vuonna 1990 Suomen hallitus linjasi subjektiivisen päivähoito-oikeuden kaikille alle 3-vuotiaille lapsille, mutta laman

iskiessä 1990-luvun alussa tämä koettiin liian kalliiksi ja kotihoidon tuen määrää nostettiin 30%:lla kannustaen vanhempia hoitamaan lapsia kotona, mikä olisi edullisempaa. Mutta vuoteen 1996 mennessä kotihoidon tukea vähennettiin jo 20%:lla. (Hiilamo & Kangas 2009, 462, 467 - 469.)

5.2 Ruotsi

Ruotsissa perheiden tuet ovat sisältäneet vanhempainrahan ja julkisen päivähoiton. Vuoden 2006 hallitus lisäsi kotihoidon tuen yhdeksi etuudeksi, mikä kuitenkin myöhemmin kaatui. Ruotsin pitkän linjan ajatusmalli kotihoidon tuesta on tarkoittanut ansaa naisille. Ruotsin talousnäkymät ja sitä kautta työllisyystilanne oli aivan toisenlainen kuin Suomen jo 70-luvulla. Ruotsin perhepolitiikka alkoi muuttua nopeasti kasvavan työntekijäpulan vuoksi, mistä syystä kotihoidon tukea ei kannatettu, koska naisetkin haluttiin töihin. (Hiilamo & Kangas 2009, 460-461, 469.) Ruotsissa päivähoiton nähtiin antavan tasa-arvoinen mahdollisuus erilaisista taustoista tuleville lapsille ja päivähoiton kustannuksia laskettiin tuntuvasti, mikä mahdollisti lapsen viemisen päiväkotiin. Ruotsissa vanhempainvapaalta maksettava päiväraha on noin 80 % tuloista (Miettinen & Rotkirch 2017, 85).

Ruotsissa vanhempainvapaa aloitettiin vuonna 1974, johon on tehty myöhemmin uudistuksia. Ensin vuonna 1995 ylimääräinen kuukausi lisättiin molemmille vanhemmille ja seuraava uudistus vuonna 2002, minkä seurauksena jälleen yksi ylimääräinen kuukausi lisättiin kullekin vanhemmalle. Vuonna 2008 esiteltiin uudistus, missä vanhemmat saivat verovähennyksiä, jos he jakavat vapaat tasaisesti. 90% isistä käyttää vanhempainvapaata Ruotsissa. (Duvander & Johansson 2016, 347.)

Taulukko 1, Vapaus valita vai naisansa?

Teema	Suomi	Ruotsi
Vapaus	Vapaus valita päivähoiton ja etuuden välillä	Yksilön vapaus valita molemmat: työ ja koti, kotihoidon tuki = naisen ansa
Tasa-arvo	Perheen sisällä mahdollisuus käyttää eri hoitomuotoja	Sukupuolten välinen tasa-arvo ja eri taustoista tulevien lasten tasa-arvo
Lapsen etu	Kotona	Päivähoito
Talous	Kotihoidon tuki on halvempi kuin julkinen päivähoito ja säästää yhteiskunnan resursseja	Kotihoidon tuki on kallis ja järjetön tapa huolehtia lapsista
Työvoiman määrä	Kotihoidon tuki vähentää työvoiman määrää ja työttömyyttä	Lisää työvoimaa ja vapauttaa työvoimaa tuottavaan työhön
Pronatalismi	Kotihoidon tuki lisää syntyvyyttä	Paras tapa lisätä syntyvyyttä on kehittää julkista päivähoitopalvelua

(Hiilamo & Kangas, 2009: 471)

5.3 Norja

Norjassa päätös kotihoidon tuesta alle 3-vuotialle lapsille syntyi vuonna 1997 ja kaksi vuotta myöhemmin laki astui voimaan. Tuki erosi Suomen mallista siten, ettei sen rinnalle säädetty oikeutta lapsen subjektiiviseen oikeuteen päivähoidosta. Tuesta käytiin pitkä taistelu, koska tukea vastustavien argumentit kohdistuivat Norjassa vallitsevaan sosiaalipolitiikkaan, missä kannatettiin ansiotyön ensisijaisuutta, joten tuki nähtiin hyvin ristiriitaisena. Huomion arvoista on, että 1990-luvun alussa 75-80 % norjalaisäideistä oli työelämässä, joten tuki on aiheuttanut hämmennystä yhteiskunnan haluamasta äitiyden ja vanhemmuuden mallista. Mainittakoon myös, että kotihoidon tuen päättämisen aikaan, vanhempainvapaan isäkiintiö oli jo olemassa ja isiä kannustettiin aktiivisesti lastenhoitoon. (Rantalaiho 2012, 73-75.) Norjassa vanhempainvapaalta maksettava päiväraha on 100 % tiettyyn tulorajaan saakka (Miettinen & Rotkirch 2017, 86). Norjassa isä voi käyttää vanhempainvapaata vain siinä tapauksessa, että lapsen äiti opiskelee tai on työssäkäyvä. Isäkiintiöön tämä ei kuitenkaan koske (Miettinen 2017, 52-53).

Kotihoidon tuen kritiikki on ollut erityisen voimakasta Ruotsissa ja Norjassa. Norjassa puolestaan kritiikki on kohdistunut pääosin eriarvoistavaan vaikutukseen, koska suuri osa tuen saajista on maahanmuuttajataustaisia naisia. Tuki ei edesauta lasten ja naisten integroitumista näissä ryhmittymissä. (Rantalaiho 2012, 76-77.)

6 Naisen asema perheessä

Yhteiskuntatieteilijä Raija Julkunen pohtii tasa-arvon toteutumista niin työelämässä kuin perheissä ja muistuttaa tasa-arvolaista, joka astui voimaan 1987 ja mitä myöhemmin on uudistettu. Vuonna 1995 uudistukset liittyivät sukupuolikiintiöiden lisäämisestä lakiin sekä tasa-arvosuunnitelman tekemisestä työpaikoilla, missä vähintään 30 työntekijää. Myös seksuaalinen häirintä kirjattiin syrjinnän muodoksi. Vuonna 2005 voimaan astunut lakiuudistus on tarkempi ja kattavampi sekä velvoitteiltaan vaativampi, edistäen mm. samapalkkaisuutta. (Julkunen 2010, 121-122.)

YK:n naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen artikla 5 velvoittaa naisten ja miesten yhteisen vastuun lastensa kasvattamisessa ja kehityksessä, missä lasten etu on ensisijainen. huomioiden lasten edun etusijalla lapsista ja eliminoida kaavoihin kangistuneita sukupuolirooleja (68/1986 Valtiosopimukset). Vielä vuonna 1998 puolet miehistä kokivat miehellä olevan ensisijainen vastuu perheen toimeentulosta, kun vuonna 2017 noin neljännes koki näin. Huomionarvoista on myös se, että eniten miesten vastuuta korosti vain peruskoulun tai ammattikoulun käyneet. Myös naisten

asenteet ovat muuttuneet; vuonna 1998 kolmannes naisista kokivat miehen olevan vastuussa perheen toimeentulosta, kun vuoteen 2017 tullessa luku oli enää n.15%. (STM 2017, 26.)

Tasa-arvobarometrin kyselyyn vastanneista kertoi vanhempainvapaalle jäämisen olevan nykyään helpompaa kuin vielä 20 vuotta sitten. 80% miehistä käyttää lyhyen isyysvapaan. 65% vastanneista kokivat, ettei miesten jääminen pidemmälle vanhempainvapaalle ole työantajan kannalta ongelmallista, mutta silti sitä käytetään vähän. Kyselyn mukaan työskentely julkisella sektorilla mahdollistaa vanhempainvapaan paremmin kuin yksityinen sektori. Samoin miesvaltaisilla työpaikoilla isien vanhempainvapaan ja pitkän isyysvapaan käyttäminen oli vastaajien mukaan huomattavasti vaikeampaa. (STM 2017, 88-89.)

Usein vedottuihin taloudellisiin syihin lapsen hoitovalinnoissa koetaan kulttuurisesti hyväksytyinä, mutta taustalla on muitakin seikkoja. Yksi olennainen syy on äitien asenteet ja mielipiteet lasten hoidosta. Tutkimusten valossa isien kotiin jäämistä ei tueta äitien puolelta. Myös miehen urakehitystä ei haluta katkaista, koska se luo perheisiin taloudellista turvattomuutta. Mielenkiintoista on myös sukupuolineutraalin terminologian käyttö, mikä johtaa perinteisiin valintoihin, kun taas isäkiintiöt ja isien tukikuukaudet saavat huomattavasti enemmän ymmärrystä miesvaltaisillakin aloilla. (Repo 2012, 128-130.)

6.1 Maahanmuuttajanaiset

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanaisten työllisyys Suomessa on huomattavasti muita Pohjoismaita heikompi, mikä selittyy kotihoidon tuella ja passivoivalla työmarkkinatuella. Maahanmuuttajanaiset käyttävät kotihoidon tukea enemmän kuin kantasuomalaiset. Matala työllisyysaste aiheuttaa haasteita yksilölle itselleen, mutta kyseessä on huomattavasti isompi yhteiskunnallinen haaste, koska jo joka seitsemäs lapsi syntyy ulkomailla syntyneelle äidille. Työllisyys kuitenkin turvaa yksilön toimeentulon niin työaikana kuin eläkkeelläkin työeläkkeen kautta, mutta myös koko hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamisen. (Kurronen 2021, 1.)

EVA:n tutkimuksessa kotihoidon tuen poistaminen johtaisi osallisuuteen ja työllisyyden kohenemiseen ja näin ollen vähentäisi pienituloisuutta ja kartuttaisi eläkkeitä maahanmuuttajanaisilla. Raportti nostaa esiin myös toisen polven maahanmuuttajien koulumenestyksen, mikä on heikompi kuin kantasuomalaisten ja heikko peruskoulumenestys ei myöskään johda toisen asteen koulutukseen hakeutumiseen. Etuuksilla eläminen ei näytä hyväksyttävää esimerkkiä jälkipolville ja äidin jääminen

työmarkkinoiden ulkopuolelle on nostanut vahvasti esiin lasten heikon työllistymisen. EVA:n mukaan työssäkäyvä äiti nostaa tyttären työllisyysastetta 16%. (Kurronen 2021, 1 - 3.)

Maahanmuuttajat, erityisesti pakolaismaista muuttaneet, käyttävät kotihoidon tukea enemmän kuin kantaväestö ja käyttävät vähemmän päivähoidon palveluja. Catherine Hakimin preferenssiteorian (2000) mukaan valinnat työn ja kodin välillä tehdään pääasiassa vanhempien suhteellisen muuttumattomien arvojen mukaan, eivätkä ole kulttuurisidonnaisia. Norjassa tehtyjen tutkimusten mukaan päivähoito on edesauttanut maahanmuuttajataustaisten tyttöjen koulumenestystä. Maahanmuuttajataustaiset ovat yleensä vähävaraisempia, mikä mahdollisesti vaikuttaa lapseen negatiivisesti, mutta päiväkotihoito on kuitenkin auttanut myöhempään menestykseen. Kotihoidon tuki ei poista vähävaraisuutta, koska se vaikuttaa erityisesti äidin työssäkäyntiin. Maahanmuuttajalasten integroitumista edesauttaa päivähoito ja kotihoidon tuki vähentää ei-länsimaisten maahanmuuttajaäitien osallistumista työmarkkinoille. (Tervola 2015, 123.)

Kotihoidon tuen poistamisen lisäksi kotouttamisella on merkitystä ja kotoutumissuunnitelman on havaittu parantavan maahanmuuttajalasten opintomenestystä. Kotouttamissuunnitelmalla voidaan myös ohjata maahanmuuttajanaisia nykyistä paremmin työelämään. Suomi on kuitenkin jäänyt tässä auttamattomasti jälkeen muista Pohjoismaista. Ruotsissa ja Tanskassa 70% työvoimapolitiikan piirissä olevista osallistuu koulutukseen tai on työllistettynä tuetussa työssä tai palkkatukityössä, kun vastaava luku Suomessa on 35%. (Kurronen 2021, 4.)

Maahanmuuttajaväestössä vuositulot ovat huomattavasti kantaväestöä matalammat ja maahanmuuttajanaisten tulot olivat puolisoa pienemmät. Maahanmuuttajat hakeutuvat myös kaupunkeihin, mitkä tarjoavat kuntalisää. Varsinkin pakolaisperheissä isät käyttivät kotihoidon tukea hyvin harvoin. Maahanmuuttajien keskuudessa kotihoidon tukea käytettiin 2,5 kuukautta kauemmin kuin kantaväestön keskuudessa. Kotiin jääminen selitetään usein oman kulttuurin ja kielen oppimisella, vaikka Suomessa on laki, jonka kasvatustavoitteisiin kuuluu eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen. Myös sukupuoliroolit tulevat esiin vahvasti. Maahanmuuttajanaiset eivät tavoittele kodin ulkopuolista aktiivisuutta, varsinkaan jos mies ei käynyt töissä. (Tervola 2015, 124-128, 130.)

6.2 Työllisyys

Naisten työssäkäynti yleistyi Suomessa 1960-1980 -luvulla, mikä nopeutti työmarkkinoiden ja talouden modernisaatiota ja auttoi Suomea lähestymään hyvinvointipalveluiltaan Tanskaa ja Ruotsia. 1990 -luvun lama vaikutti työmarkkinoihin, millä on ollut seurauksia naisten työssäkäyntimalliin,

kuten väliaikaiseen kotiäitiyteen, äiti-ikäluokkien työmarkkina-aseman heikentymiseen ja yksinhuoltajien syrjäytymiseen työstä. Äitien työllisyys oli ennen lamaa ja kotihoidon tuen käyttöönottoa 76%. Vuonna 2005 erot isien ja äitien työllisyydessä olivat silmiinpistäviä, kun tarkasteltiin alle kolmevuotiaiden vanhempia; äideistä 49% ja isistä 91% oli työllisiä. (Julkunen 2010, 126-129.)

Budig & England (2001) listaavat syitä äitien matalimmille palkoille lapsettomiin naisiin verrattuna; vähäisempi työkokemus, valinta matalamman palkan lapsiystävällisestä työpaikasta sekä työnantajien äiteihin kohdistama mahdollinen syrjintä. Työpaikoilla esiintyvä syrjintä selittyy osaltaan lasten vaatimasta huomiosta, mikä kuluttaa äitien energiaa ja vaikuttaa suoranaisesti tuottavuuteen työpaikalla. Hardoy & Schøne (2004) ovat tutkineet lapsihaitan vaikutusta Norjassa ja todenneet yksityisellä sektorilla tuntipalkan olevan 8% alhaisempi kuin lapsettoman naisen, toisen lapsen syntyessä haitta kasvaa kolmella prosenttiyksiköllä 11 %. (Kellokumpu 2006, 43-45.)

Työsuhteilla on suuri merkitys ensimmäisen lapsen saamisen ajankohtaan. Perheenperustamisiässä olevat ja määräaikaisessa työsuhteessa työskentelevät lykkäävät lapsen saantia ja perustavat perheen myöhemmin kuin pysyvässä työsuhteessa oleva. Keskimääräinen lapsiluku ei kuitenkaan määräaikaisissa työsuhteissa olevilla yli 40-vuotiailla ole pienempi, mutta tietoinen perheellistymisen lykkääntyminen voi kuitenkin johtaa siihen, että lapsia hankitaan toivottua vähemmän. (Salmi & Närvi 2017, 16.)

Työttömyysturvalakia muutettiin vuonna 2015 siten, että kunnat joutuisivat maksamaan työttömyyden aikaisesta työmarkkinatuesta puolet niiden henkilöiden osalta, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea vähintään 300 päivää ja 70% niiden kohdalta, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea vähintään 1000 päivää. Tarkoituksena oli mahdollistaa kuntien vaikutusmahdollisuuksia työttömien työllistämiseksi. (Kivipelto 2018, 20.) Kotihoidon tuki mahdollistaa välttämään työttömän statuksen.

Valtiovarainministeriö julkaisi raportin 8.2.2021, missä tarkastellaan mm. matalan työllisyyden syitä. Vaikkakaan raportissa ei esitetä konkreettisia ratkaisuja tuottavuuden ja työllisyyden lisäämiseksi, se avaa kokonaiskuvaa poliittisista rakenteista ja millaisia uudistuksia rakenteiden syövereistä on mahdollista löytää. Raportissa nostetaan esiin työikäisten naisten työllisyys ja vertailukohteina ovat Saksa, Alankomaat, Tanska ja Ruotsi. 20-39 -vuotiaiden työllisyys on huomattavasti muita maita matalampaa, lukuun ottamatta Saksaa, missä kulttuuriin kuuluu naisen jääminen kotiin. Raportin mukaan yksi keskeinen selitys on lasten kotihoito. Alle 3-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste on huomattavasti vertailumaita matalampi, kun vastaavasti yli 3-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste on vertailumaiden tasoa. Syy tähän huomattavaan eroon on antelias kotihoidon tuki, joka ei kannusta

työntekoon. Tuki vähentää myös työn tarjontaa, mistä osoituksena 100 euron kuntalisä, mikä on vähentänyt äitien työn tarjontaa kolmella prosentilla. Raportti nostaa pitkät poissaolot työelämästä naisten ansiökehityksen kannalta. (Stenborg, Ahola, Palmén & Pääkkönen 2021.)

Naisen jäädessä kotiin hoitamaan lasta kotihoidon tuella voi edesauttaa työttömäksi joutumista. Määräaikainen työsuhde on saattanut olla vielä voimassa siinä vaiheessa, kun äitiysvapaa on alkanut, mutta päättynyt myöhemmin. Työsuhteen vakituisuudella on merkitys työhön nopeammin palaamisesta. Työsuhteen määräaikaisuus lisäsi äidin työttömyyden riskiä lapsen ollessa muutaman vuoden ikäinen. (Närvi 2017, 88-89.)

Työllisyyden tutkijatyöryhmän raportti työllisyyden parantamisesta julkaistiin 8.6.2021. Raportin mukaan kotihoidon tuen lakkauttaminen nostaisi äitien työssäkäyntiä 10 prosenttiyksiköllä lapsen täytettyä 12 kuukautta. Tuen lopettamisen myötä työelämään ei tulisi pitkiä katkoksia, mistä seuraisi parempi sosiaaliturva, kuten eläkekarttuma ja henkisen pääoman karttuminen, sekä lapset pääsisivät nopeammin varhaiskasvatukseen piiriin, mikä tukisi heidän kehitystään. Mikäli tuki lakkautettaisi, jotkut äidit jäisivät silti hoitamaan lapsia kotiin, mikä johtaisi lapsiperheköyhyyteen ja tämän estämiseksi voitaisi perustaa lapsen ikään sidottu lapsilisä, joka olisi veronalainen ja tulosidonnainen. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021, 35-36.)

6.3 Pienten lasten vanhemmat työmarkkinoilla

Koistinen (2010) nostaa esiin Catherine Hakimin vuonna 2010 julkaiseman kirjan *Work-lifestyle Choices in the 21st Century: Preference Theory*, jossa esitetään tiettyjen yksilöiden tekevän preferenssejä perheen käsitteestä, yksilön ja yhteiskunnan suhteista sekä lasten hyvinvoinnista, jotka ohjaavat heidän valintojaan läpi elämän. Hakim erotteli naiset kolmeen kategoriaan: *kotikeskeiset*, *sopeutuvat* ja *työkeskeiset*. Näistä *kotikeskeiset* olivat heitä, joille perhe-elämä oli kaikki kaikessa, eivätkä pääsääntöisesti hakeutuneet työmarkkinoille. *Sopeutuvat* taas vastaavasti yhdistelevät perhe-elämää ja palkkatyötä tehden työuraa koskevia valintoja tilanteiden mukaan. Ryhmään kuuluvat haluavat kyllä tehdä palkkatyötä, mutta eivät ole sitoutuneita. *Työkeskeiset* olivat termin mukaisesti työorientoituneita, joille palkkatyö meni kaiken edelle. Kangas ja Rostgaard (2007) ovat kritisoineet näitä luokituksia, koska äitien valinnat palkkatyön ja kotiäitiyden välillä riippuvat pitkälti siitä millaisia rakenteellisia mahdollisuuksia hyvinvointivaltio järjestää päivähoitopalvelujen ja vanhempainlomajärjestelmien kanssa. Kyse ei heidän mukaansa ole valinnoista. (Koistinen 2010, 379-380.)

Perhepolitiikan päätehtäviin kuuluu lapsiköyhyyden vähentäminen, tuloerojen tasaaminen yhteiskunnassa ja pyrkimys vaikuttaa syntyvyyteen. Perhepolitiikka koskettaa naisten asemaa työelämässä, perheiden taloutta, lasten kasvuoloja ja edesauttaa vanhempana toimimista. Lasten hyvinvointi ja turvallinen kasvuympäristö ovat tärkeitä asioita. Perhe-elämän ja työn yhteensovittaminen on koettu paikoin haastavaksi, koska perhepolitiikka ei ole pystynyt muokkautumaan elämänmuodon monimuotoistumisen kanssa. Työelämä on muuttunut ja epätyypillinen työ yleistynyt, mikä haastaa nuoria perheitä. Perhepoliittisia etuuksia on kritisoitu niiden rakentuessa pitkälti tyypillisen työn ja tyypillisen perheen näkökulmasta. Kaikki perhepoliittiset toimet, joilla helpotetaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamista, perheiden arjen sujumista ja perheiden onnistumista kasvatustehtävissä toimivat osaltaan perheiden hajoamisen puskureina. (Hämäläinen 2010, 227-229, 243, 246.)

Epätyypillisten työaikojen vaikutus perheiden hyvinvoinnissa on kansainvälisten tutkimusten mukaan kielteinen, mutta suomalaisissa perheissä 24/7 -talous nähdään melko positiivisesti. Syynä on pitkälti Suomessa järjestetyt palvelut, mistä vanhemmat saavat työssä käydessään nauttia. Näitä ovat mm. vuorotyöpäiväkodit ja koululaisten iltapäiväkerhot. Euroopan unionin keskiarvoon verrattuna Suomessa tehdään hieman yleisemmin vuorotyötä, vaikkakin lastenhoitoon liittyvät palvelut ovat edelleen räätälöity pääsääntöisesti virastoaikojen mukaan. Tosin suomalainen palvelujärjestelmä huomioi epäsäännölliset työajat paremmin kansainvälisessä vertailussa. Säkkinen (2014) mukaan 14 300 alle kouluikäistä lasta käytti kunnallista vuorohoitoa, mikä on 7% kaikista lapsista kunnallisen päivähoiton piirissä. (Metsäpelto 2015, 5-6.) Entäpä sitten yksinhuoltajaperheet, missä äidillä on epäsäännölliset työajat. Suomessa on enemmän naisia yksinhuoltajina ja naiset ovat myös yliedustettuja matalapalkkaisilla aloilla, joten mahdollisuus yksityisten lastenhoitajien palkkaamiseen on minimaalinen. Kolmannen sektorin lastenhoitopalveluja voi myös käyttää, mutta esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton hoitajapalkkiot ovat 9,50 euroa tunnilta, joten helposti kyseenalaistetaan työssäkäynnin järjestyminen ja taloudellinen kannattavuus (MLL 2021).

Metsäpelto, Laakso ja Rönkä (2015) nostavat tutkimuksessaan esiin haittavaikutuksia lapsen toistuvan olemisen ilman aikuisen seuraa ja siihen liittyvät kehitykselliset riskit, kuten heikentynyt koulumenestys, päihdekokeilut ja turvattomuus. Yksinjäamisellä on havaittu myös kielteisiä vaikutuksia sosioemotionaaliseen hyvinvointiin, joihin lukeutuu masentuneisuus ja erilaiset käytöshäiriöt. Paljon viikonloppuja, iltoja ja öitä yksin viettävät lapset ja nuoret joutuvat ottamaan vastuun oman ruokailun järjestämisestä, nukkumaanmenoajoista ja harrastuksiin osallistumisesta. Tämä tarjoaa hyvän alun itsenäistymiselle, mutta saattaa samalla kuormittaa lasta liikaa. Lapsilta itseltään kysyttäessä yksin vietettyyn aikaan liittyen, ovat merkitykset olleet sekä positiivisia että negatiivisia. Tähän voi olla syynä myös vanhemman oma jaksaminen, mikä heijastuu lapsiin

negatiivisesti sekä yhteisen ajan puute. Useasti vanhemmat nipistivät oman unen määrästä tai oman vapaa-ajan vietosta antaakseen enemmän aikaa perheelleen. (Metsäpelto ym. 2015, 6-8.) Tutkimuksen tulosten perusteella työelämää pitäisi kehittää perheystävällisempään suuntaan, jotta vanhemmilla olisi mahdollisuuksia vaikuttaa työaikoihinsa, mikä huomioisi lasten tarpeet paremmin. Tämä edellyttäisi arviota yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön alueilla ympärivuorokautisen palveluiden saatavuudella etenkin pienten koululaisten kohdalla. (Etm. 16 – 17.)

6.4 Perhevapaaudistus

Perhevapaaudistuksen tavoitteena on vapaiden ja hoitovastuun jakautuminen tasavertoisesti vanhempien kesken, vahvistaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa työelämässä sekä pienentää sukupuolten välisiä palkkaeroja. Vuonna 2022 voimaantulevalla perhevapaaudistuksella luodaan enemmän valinnanvapautta ja joustoja perhevapaiden pitämiselle. Lakiehdotukseen vanhempainpäivärahasta kuuluisivat erityisraskausraha, raskausraha ja vanhempainraha. Korvausta maksettaisi 320 arkipäivältä eli 160 vanhempainrahapäivää molemmille vanhemmille, jos lapsella on kaksi vanhempaa. Toinen vanhempi voi luovuttaa 63 päivää toiselle vanhemmalle. (Eduskunta 2021.)

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekosen johtaman perhevapaaudistuksen keskeinen tavoite on vahvistaa sukupuolten välistä tasa-arvoa ja naisen asemaa työmarkkinoilla sekä tukea perheen hyvinvointia ja vähentää eroriskejä. Myöskään vanhemman sukupuolella ei ole merkitystä sekä sosiaaliset vanhemmat huomioidaan. Uudistuksella on pyritty luomaan joustavuutta vanhempien välillä sekä edesauttaa osa-aikatyön tekemistä osittaisen vanhempainrahan maksamisella. Uudistuksella pyritään myös lisäämään perhemyönteisyyttä yhteiskunnassa ja sitä kautta vaikuttamaan syntyvyyden nousuun. Uudistusta on valmisteltu yhdessä Sosiaali- ja terveysministeriön ja työmarkkinaosapuolten kanssa. Laki astuu voimaan 2022. (STM 16.2.2021.)

Oikeus varhaiskasvatukseen alkaa lapsen täytettyä 9 kuukautta ja myös oikeus säilyttää sama varhaiskasvatuspaikka 13 viikon vanhempainvapaan johdosta. Kyseiseltä ajalta ei perittäisi asiakasmaksua. Uudistusta voidaan kritisoida aikaistetun kotihoiton tuen aloittamisesta jo 160 päivän jälkeen. Pohdinnassa onkin isien perhevapaiden lisääntynyt käyttö, kun kotihoiton tuki alkaa niin aikaisin antaen äideille kätevän väylän jatkaa kotiin jäämistä. Uudistuksessa isien päivärahakiintiö suurenee ja yksittäisiä työpäiviä saisi tehdä sen vaikuttamatta vapaiden määrään. (STM 16.2.2021.)

7 Johtopäätökset

Kotihoidon tuen syntyessä 80-luvulla ei puhuttu köyhyydestä. Myös syrjäytyminen ja työttömyys olivat vähäisempiä verrattuna tämän päivän Suomeen. Yhteiskuntamme on muuttunut, mistä syystä kotihoidon tukea tulee tarkastella ajallisena ja paikallisena ilmiönä ja huomionarvoista on muiden pohjoismaiden nihkeä suhtautuminen kyseiseen etuuteen (Sipilä ym. 2012: 184-186.) Eriarvoisuutta on lisännyt myös tuloerojen kasvu, mikä on 1990-luvun laman jälkeen ollut näkyvää varsinkin lapsiperheissä. Vanhempien työttömyys onkin yleinen syy lapsiperheköyhyydelle ja perusturvaa täydennetään toimeentulotuen hakemisella. Yksinhuoltajaäideistä kolmannes sai toimeentulotukea vuonna 2018. Lapsiperheköyhyys voi heikentää lapsen sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä koulumenestystä ja itsetuntoa. Myös vanhempi saattaa kokea syyllisyyttä kyvyttömyydestään tarjota lapselleen turvallista lapsuutta, vaikkakin Suomen sosiaaliturva on anteliaampi lapsiperheitä kohtaan kuin yksinasuville työttömille. (Ylikännö & Hakovirta 2020, 278, 280.)

Kotihoidon tuen käytön riskeihin lukeutuvat menetykset työuralla, köyhyysriskin kasvu, lasten kehitys varhaiskasvatuksen puuttumisen näkökulmasta ja riskivanhemmat, joiden hoiva ja huolenpito ei täytä lastenhoidon kriteereitä (Sipilä ym. 2012, 201). Kotihoidon tuki aiheuttaa työttömäksi joutumista varsinkin määräaikaisissa työsuhteissa. Vakituksella työsuhteella on merkitystä nopeampaan töihin paluuseen. (Närvi 2017, 88-89.)

Kellokumpu tuo esiin väitöskirjassaan (2006), kuinka kansantaloustieteissä lapsi koetaan melko kalliina hyödykkeenä. Kustannuksiin sisältyy tulojen menetys ja lapsen kasvatukseen käytetty aika, minkä voisi käyttää työntekoon. Näin ollen naisen työskennellessä ajan arvo vastaa hänen palkkaansa, kun taas työmarkkinoiden ulkopuolella olevan ajan arvo täytyy olla naisen palkkatasoa korkeampi, koska muuten hänen olisi kannattavampaa työskennellä. Tämä tarkoittaa sitä, että korkeakoulutettujen äitien arjen arvo on korkeampi. Lapsi voi myös olla inhimillinen pääoma. Köyhemmissä maissa lapset nähdään vanhemmuuden turvana. Tämä ei juurikaan päde Suomen hyvinvointiyhteiskunnassa, eikä ole syy lapsien haluamiseen. Inhimillinen pääoma kertyy koko ihmisen eliniän. kun koulutuksen jälkeen siirrytään työelämään ja ehkäpä edetään uralla, on naisten näkymät ansionnousun ja työsuhteiden suhteen pirstaloisempi, kuin miesten. Naisten työssäoppiminen ja koulutusten määrä saattavat olla pienempää kuin vastaavilla mieskollegoilla, koska työnantajat eivät välttämättä investoi naisten etenemiseen. (Kellokumpu 2006, 13-14, 22.)

Tutkimukset osoittavat, että pohjoismaalaisten isien asenteet aikuisuuteen ja vanhemmuuteen ovat muuta Eurooppaa suvaitsevammat. Ymmärrys hedelmättömyydestä, vapaachtoisesta lapsettomuudesta ja matalasta lasten lukumäärästä perheessä edesauttavat suvaitsevaa asennetta.

Kiinnostus viettää aikaa oman lapsen kanssa on kasvanut huomattavasti ja eritoten Suomessa tämä trendi on näkyvä verrattuna aikaan mitä isät viettivät lastensa kanssa 20 vuotta sitten. Yhdessä vietetyllä ajalla on ollut myös merkittävä vaikutus isän ja lapsen suhteeseen erotilanteissa, jolloin suhde on paljon läheisempi. (Björk Eydal & Rostgaard 2016, 393-394.)

Perhevapaaudistus on ajankohtainen myös monimuotoisten perheiden huomioonottamisen lainsäädännössä. Miten heteronormatiivisesta poikkeavat nais- ja miesparit tai muun sukupuoliset huomioidaan lainsäädännössä niin liitoissa kuin eron jälkeen. Myös maahanmuuttajataustaisten isien näkemys lasten hoitoon liittyen perustuu vapaaehtoisuuteen eikä tasa-arvoiseen kasvatukseen, Tanskassa tehdyn tutkimuksen mukaan maahanmuuttajaisät kokevat kulttuurin välisen eron hyvinkin raskaana, eivätkä sopeudu isien velvollisuuteen. (Emt. 395-396.) Onkin äärimmäisen tärkeää huomioida vähemmistöt lainsäädännössä ja siihen liittyen pohtia tarkasti, miten vähemmistöt vastaanotetaan työyhteisöissä ja nähdään vanhempina.

Sipilän hallituksen (v.2015-2019) päivähoito-oikeuden rajoittaminen nosti esiin maahanmuuttajaperheiden problematiikan. Säästöjä tavoitteleva rajoitus antoi lapselle oikeuden vain 20 tunnin päivähoitoon viikkoa kohden, jos vanhempi ei opiskele tai työskentele päätoimisesti. Maahanmuuttajalasten koulumenestys on yleisesti heikompa kuin kantasuomalaisten eikä näin ollen johda jatko-opiskeluihin. (Kurronen 2021, 3.) Onkin siis äärimmäisen tärkeää päästää maahanmuuttajalapsen varhaiskasvatukseen piiriin.

Aiempaan tehtyyn tutkimukseen perustuen voidaan todeta, että kotihoidon tuen vaikutuksia naisten asemaan yhteiskunnassa eritoten työllisyyteen liittyen on käsitelty tasa-arvon parantamisen, köyhyyden poistamisen ja yhteiskunnallisen toimivuuden merkittävyyden vuoksi. Kotihoidon tuella on tutkimusten mukaan vaikutusta naisten matalalle työllisyystasolle sekä lapsiperheköyhyydelle. Tuella on myös vaikutus lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle jäädessään kuntien järjestämän varhaiskasvatukseen ulkopuolelle ja vanhempien toimeentulotukiasiakkuus on myös ylisukupolvista. Työllisyyden tutkijatyöryhmän raportin mukaan kotihoidon tuki olisi lakkautettava ja tilalle tuotava esimerkiksi tulosidonnainen lapsilisä (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2021). Tämä edesauttaisi naisten työllistymistä ja lyhentäisi työelämässä olevia katkoksia ja naisten kokemaa eläkeköyhyyttä. Ehdotus jatkotutkimukselle olisi pohtia ratkaisuja naisen aseman parantamiseen yhteiskunnassa sekä ottaa huomioon moninaiset perheet, jotka vallitsevien asenteiden ja lainsäädännön vuoksi jäävät näkymättömäksi.

8 Pohdinta

Asettaako kotihoidon tuki naiselle ansan, mistä poispääseminen on vaikeaa? Vai mahdollistaako tuki valinnanvapauden naiselle hoitaa lasta kotona? Kotihoidon tukea ei poliitikkojen taholta uskalleta leikata työmarkkinoiden painostuksesta huolimatta. Talouspolitiikan asiantuntijat vaativat kotihoidon tuen lyhentämistä tai jopa poistamista, mikä pidentäisi työuria. Naisten pitkäaikainen poissaolo työelämästä vaikuttaa heidän toimeentuloonsa aina eläkkeelle jäämiseen asti ja näin ollen eriarvoistaa miehen ja naisen asemaa yhteiskunnassa. Naisen jääminen kotiin mahdollistaa myös hyväksikäytön ja lähisuhdeväkivallan, koska heikko taloudellinen asema estää usein suhteesta lähtemisen. Mikäli eroon kuitenkin päädytään, on naisen asema pääsääntöisesti huomattavasti heikompi kuin miehen. Pitkä poissaolo työelämästä vaikeuttaa työnsaantia ja pidentää sosiaaliturvan varassa elämistä.

Maahanmuuttajaperheet saavat keskimäärin enemmän lapsia kuin kantaväestö, joten kotihoidon tukeakin käytetään hyvinkin laajasti. Voisiko Suomessa harkita vastaavanlaista velvoittamista mitä Tanskassa liittyen lasten pakolliseen päivähöitoon tietyillä alueilla, missä 1-vuotiaat velvoitetaan päivähöitoon 25 tuntia viikossa. Tämän katsotaan auttavan maahanmuuttajanaisia integroitumaan ja oppimaan kieltä, minkä jälkeen työllistyminen on helpompaa. Samoin maahanmuuttajalapsat oppivat kielen nopeasti, eivätkä kouluun mennessä olisi muita jäljessä. (DR, 28.5.2018.) Kotihoidon tuen nähdään hidastavan integroitumista ja vaikeuttamaan työllistymistä. Nämä seikat aiheuttavat köyhyyttä, huono-osaisuutta ja eriarvoisuutta, mitä päivähöitojärjestelmämme kitkee pois. Oppiminen, osallisuus, kielitaito ja sosiaalisuus ovat tärkeitä taitoja erityisesti maahanmuuttajalapsille, mikä edesauttaa tulevaisuuden koulumenestystä ja työllistymistä ja sitä kautta kohentaa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja ehkäisee syrjäytymistä sekä nostaa pois köyhydestä. Voimmekin pohtia, onko kotouttamisohjelma toimiva ja onko maahanmuuttajille annettu tarpeeksi tukea ja mahdollisuuksia kielen opiskeluun ja sitä kautta integroitumiseen ja yhteiskuntaan osallistumiseen.

On kuitenkin erityislapsia ja heidän kohdallaan vanhemman tarjoama tuki ja kotona hoivan tarjoaminen saattaa olla parempi vaihtoehto kuin päivähöitoon vienti. Myös päiväkotien henkilökunta kritisoii lapsen tuomista tarhaan alle vuoden ikäisenä, koska vauvan hoito vaatii niin paljon enemmän resursseja, mikä on pois muilta lapsilta. Onkin tärkeää, että varhaiskasvatukseen panostetaan koulutettua henkilökuntaa lisäämällä. Varhaiskasvatuksen laatu ja siihen käytettävät varat onkin tuotu esiin näin kuntavaalien alla. Kotihoidon tuki antaa perheille vapauden valita varhaiskasvatuksen ja kotiin jäämisen välillä. Suomi on demokraattinen hyvinvointiyhteiskunta, missä kansalaisen omalla valinnalla ja itsemääräämisoikeudella on suuri merkitys. Tämä onkin ollut yksi suurimpia syitä miksi kotihoidon tukea ei ole lakkautettu.

Vaikkakin varhaiskasvatuksen riittämättömistä resursseista keskustellaan usein, on varhaiskasvatuksen taso Suomessa pääsääntöisesti laadukasta. Päiväkotien henkilökunta on koulutettua ja harjoitettu pedagogiikka varsin toimivaa. Lasten kognitiivinen kehittyminen ja erilaisten taitojen oppiminen ovat korkeampia lapsilla, jotka ovat olleet varhaiskasvatuksen piirissä. Useat vanhemmat kokevat lastensa kasvattamisen haasteelliseksi ja perheissä saattaa olla myös monenlaista problematiikkaa päihneiden ja mielenterveyden haasteiden kanssa, mikä ei tarjoa lapselle turvallista kasvualustaa. Myös koronapandemia on lisännyt haasteita perheiden keskuudessa.

On kuitenkin kehitettävä muita vaihtoehtoja ja tehtävä rakenteellisia uudistuksia ja poliittisia päätöksiä, jotta perheiden hyvinvointi on taattu ja sukupuolten välinen tasa-arvo kohenisi. Työmarkkinoille on esitettävä joustavuutta mm. osa-aikaisen työn lisäämisellä ja päiväkotien aukioloaikoja pidennettävä. Myös sosiaaliturvauudistus olisi ehdoton, jotta perheet eivät jäisi Kelan etuuksien varaan ja osittain syrjäytymään yhteiskunnasta. Esimerkiksi Helsingissä polarisoitumista on tapahtunut ja alueiden tuloerot lisääntyneet, mikä vaikuttaa meidän jokaisen turvallisuuden tunteeseen ja heikompiensaisten mahdollisuuksiin edetä elämässä passivoivan ympäristön vaikuttaessa motivaatioon.

Perinteiset sukupuoliroolit vallitsevat Suomessa tietyillä alueilla ja tietyissä sosioekonomisissa luokissa. Kotihoidon tuen poistaminen parantaisi naisten työllisyyttä Suomessa ja parantaisi naisten työmarkkina-asemaa. Tuen poistamisen myötä työnantajat joutuisivat punnitsemaan asenteitaan perheenperustamisissa olevia naisia kohtaan, huomioiden ensisynnyttäjien keski-ikänsä roiman nousun ja siten pidempiaikaisen syrjinnän mahdollisuuden työmarkkinoilla. Kotihoidon tuki jakaa perheen työt miesten ja naisten töihin, mihin toivottavasti työkuultuurin ja asenteiden muuttumisen sekä uudistuvan perhevapaamallin myötä tulee muutoksia. Uutta lakiesitystä ovat kaivanneet myös monimuotoiset perheet, koska jo hieman vanhakantainen heteronormatiivinen ajattelutapa ei tarjoa kaikille tasaveroisia oikeuksia.

Kotihoidon tuki tarjoaa perheille perusturvallisuuden ja mahdollisuuden viettää lyhyen lapsuusajan kotona yhdessä lapsen kanssa. Usein kuitenkin äidit, jotka ovat tuen suurimpia käyttäjiä, tinkivät omista eduistaan ja sinnittelevät pienellä korvauksella. Tämä saattaa johtaa köyhyyteen, millä on kauaskantoiset seuraukset niin äidin omalle hyvinvoinnille kuin esimerkiksi lapsen mahdollisuuksiin harrastaa ja osallistua sosiaaliseen toimintaan. Tämä ei myöskään edesauta Suomen taloutta, koska tukea käyttävien perheiden kulutusmahdollisuudet ovat pienemmät kuin työssäkäyvien. Kotihoidon tukea käyttävät ovat myös usein toimeentulotuen käyttäjiä, jolloin veronmaksajat kompensoivat naisten jättäytymistä pois työmarkkinoilta.

Pohdittavaa riittää myös tukien ja asenteiden vaikutuksista lapsihaaveisiin, mihin hallitus on etsinyt vastauksia uudessa perhevapaamallissa. Väestöliitto teetti vuonna 2016 kyselyn lastensaantiaikeista. 13% 20-40 -vuotiaista suunnitteli jäävänsä vapaaehtoisesti lapsettomaksi. Edellisessä Perhebarometrissä vastaava luku oli 5-7%, joten kasvusuunta on ollut vastaavassa suunnassa Keski-Euroopan maiden kanssa. (Väestöliitto 2021.) Riittävätkö perhepoliittiset muutokset ja kehityskohdat työelämän joustavuudesta ja varhaiskasvatuksen edullisuudesta siihen, että lastensaantitavoitteet kasvaisivat ja molemmat vanhemmat käyttäisivät vanhempainvapaita tasavertaisesti kannustaen naisia töihin. Vai onko naisilla niin voimakas sisäänrakennettu hoivavietti, jonka vuoksi he haluavat antaa hoivan lapselleen kotona.

Naisen sosioekonominen asema määrittää kotihoidon tuen käyttämistä hyvinkin paljon, mikä vaikuttaa yhteiskunnallisestikin meihin kaikkiin. On epätodennäköistä, että korkeasti koulutettu nainen jää kotiin lapsen täytettyä kaksi vuotta, kun taas matalasti koulutettu yksinhuoltaja ilman vakituista työsopimusta todennäköisesti jää kotiin. Kotihoidon tuki ei näin ollen motivoi naista työllistymään matalasti palkattuihin töihin, vaikkakin tulojen perusteella voisi saada vapautuksen päivähoitomaksuista. Jos mietimme tilannetta yhteiskunnallisesti peilaten eriarvoisuuden kasvamisen ja huono-osaisuuden kautta niin perheen talouden koheneminen ja sitä kautta stressin väheneminen parantaa lapsen kasvuolosuhteita ja luo pohjaa tulevaisuudelle.

Vertailussa Ruotsin ja Norjan kanssa on Suomessa tarvetta kotihoidon tuelle, koska vanhempainvapaa ei ole yksinkertaisuudessaan riittävän pitkä eikä joustava työelämään paluuseen portaittain osa-aikatyötä lisäten. Toisaalta Suomessa on laissa määrätty alle kouluikäisen lapsen subjektiivinen oikeus päivähoitoon, mikä Norjassa on alle vuoden vanhoille. Ruotsissa oikeus lapsen päivähoitoon on yksivuotiailla ja sitä vanhemmilla alle kouluikäisillä lapsilla, mutta kunnan velvollisuus järjestää kokoaikainen päivähoitopaikka perustuu lisäksi hoidon tarpeeseen. Huomionarvoista on myös Ruotsin erityispiirre, missä esimerkiksi työttömyys rajaa lastenhoito oikeuden 15 tuntiin viikossa, koska vanhemman katsotaan voivan hoitaa lasta itse. (Rantalaiho 2012, 81.).

Tämä kolmen Pohjoismaan välinen vertailu nostaa esiin ristiriidan juurikin Suomen kohdalla, koska Suomessa on subjektiivinen päivähoito-oikeus, mutta samalla kotihoidon tukea käytetään eniten vertailumaista. Olisikin mielenkiintoista pohtia, miksi suomalaisten asenne on huomattavan erilainen verrattuna jokseenkin yhtenäiseen Pohjoismaiseen ajattelutapaan. Perhepoliittinen viesti Ruotsissa keskittyy selkeämmin tasa-arvoon ja vanhemman itsenäisyyteen eikä perinteiseen perhemalliin niin kuin Suomessa, missä nainen jää lasten kanssa kotiin.

Itse aikuissosiaalityön parissa työskentelevänä näkisin, etteivät asiat ole kaikkien perheiden kohdalla yhtenäisiä. Luku- ja kirjoitustaidottomuus, päihde- ja mielenterveysongelmat, syrjäytyneisyys sekä matala koulutustaso ovat useita syitä miksi kotihoidon tuelle jäädään. Toisaalta itse pohdin sitä, että kotihoidon tuki antaa hyväksyttävän mahdollisuuden äideille jäädä kotiin, kun vastaavasti jos tuki poistettaisiin, nämä edellä mainitut ryhmittymät siirtyisivät muille etuuksille, kuten työttömyys- ja sairausetuuksille, minkä lisäksi toimeentulo turvattaisi perustoimeentulotuella ja jopa joskus hyvin säännöllisestikin näyttäytyvällä kunnan harkinnanvaraisella täydentävällä toimeentulotuella. Uskoisin kuitenkin, että kotihoidon tuki ei kannusta äitejä töihin, eikä se ole edesauttanut sukupuolten tasa-arvoa perheiden sisällä. Toki perheitä pitää tukea ja perheen hyvinvoinnille ja toimivuudelle on annettava oikeanlaiset puitteet, mutta lapsensaannista ei saisi myöskään palkita eikä äidin ajatella, että on ansainnut loman työelämästä kolmeksi vuodeksi. Tämä eriarvoistaa lapsettomia.

Lähteet

Alila, Kirsi & Kinos, Jarmo 2014. Katsaus varhaiskasvatuksen historiaan. Teoksessa Alila, Kirsi, Eskelinen, Mervi, Estola Eila, Kahiluoto Tarja, Kinos Jarmo, Pekuri Hanna-Mari, Polvinen, Minna, Laaksonen, Reetta ja Lamberg, Kirsi, 2014 Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Saatavilla: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1>> .

Anttonen, Anneli, 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Riitta (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 159–185.

Berg, Kristiina, 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki. Saatavilla: < <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/42524/diss2008berg.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.

DR, 28.5.2018. 700 born tvinges i dagtilbud: Se hvor i landet de bor. Saatavilla: <<https://www.dr.dk/nyheder/politik/700-boern-tvinges-i-dagtilbud-se-hvor-i-landet-de-bor>>>.

Duvander, Ann-Zofie & Johansson, Mats, 2016. Teoksessa Fatherhood in the Nordic Welfare States – Comparing care policies and practice. Björk Eydal, Guðný & Rostgaard, Tine (Ed.), 2016. Bristol: Policy Press.

Eduskunta, 2021. Hallituksen esityksen luonnos eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työ sopimuslain ja varhaiskasvatustalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/60774354/FIN+HE+sairausvakuutuslain%2C+ty%C3%B6sopimuslain+ja+er%C3%A4iden+muiden+lakien+muuttamisesta+%28luonnos%29+SU+_+_pdf/4eae145-d0f0-cb9f-4348-82285dc7fe17/FIN+HE+sairausvakuutuslain%2C+ty%C3%B6sopimuslain+ja+er%C3%A4iden+muiden+lakien+muuttamisesta+%28luonnos%29+SU+_+_pdf?t=1613456925886>.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA), Kurronen, Sanna, 9.2.2021. Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen. No 30. Saatavilla: <<https://www.eva.fi/blog/2021/02/09/maahanmuuttajanaisten-heikko-tyollisyys-heijastuu-myos-toisen-polven-parjaamiseen/>> .

Forsberg, Hannele & Nätkin, Riitta, 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Haataja, Anita & Hämäläinen, Ulla, 2010. Viekö haikara tasa-arvon? Puolisoiden väliset tuloerot lapsiperheissä. Teoksessa Perhepiirissä. Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli (toim.) Kelan tutkimusosasto: Helsinki.

Helsingin kaupunki, 2021. Kotihoidon tuki ja Helsinki-lisä. Saatavilla: <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kasvatus-ja-koulutus/paivahoito/lapsen-hoitaminen-kotona/kotihoidon-tuki-ja-helsinki-lisa/>>.

Hiilamo, Heikki & Kangas, Olli, 2009. Trap for Women or Freedom to Choose? The Struggle over Cash for Child Care Schemes in Finland and Sweden. Journal of Social Policy, 38, 357–475. Saatavilla: https://www.researchgate.net/profile/Heikki-Hiilamo/publication/28365313_Trap_for_Women_or_Freedom_to_Choose_The_Struggle_over_Cash_for_Child_Care_Schemes_in_Finland_and_Swed

en/links/5795b11008aec89db7b6a162/Trap-for-Women-or-Freedom-to-Choose-The-Struggle-over-Cash-for-Child-Care-Schemes-in-Finland-and-Sweden.pdf.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hämäläinen, Juha, 2010. Teoksessa Hyvinvointipolitiikka. Niemelä, Pauli (toim.). Helsinki: WSOYpro Oy.

Ilmakunnas, Ilmari, Kauppinen, Timo & Moisio, Pasi, 2020. teoksessa Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Kallio, Johanna & Hakovirta, Miia (toim.). Tampere: Vastapaino.

Julkunen, Raija, 2010. Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.

Kela, 2021. Kotihoidon tuen määrä. Saatavilla: <<https://www.kela.fi/kotihoidontuki-maara-ja-maksaminen>>.

Kela, 19.5.2021. Tilasto lastenhoidon tuista. Saatavilla: <<https://www.kela.fi/tilastot-aiheittain/lastenhoidon-tuet>>.

Kellokumpu, Jenni. 2006. Lasten vaikutus äidin palkkaan. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos. Tutkimuksia 103. Saatavilla: <https://etla.fi/to/perhejaura/muuta/103_web.pdf>.

Kivipelto, Minna, 2018. Teoksessa Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2018. Juvonen, Tarja, Lindh, Jari, Pohjola, Anneli & Romakkaniemi, Marjo (toim.). Unipress.

Koistinen, Pertti, 2010. Teoksessa Hyvinvointipolitiikka. Niemelä, Pauli (toim.) Helsinki: WSOYpro Oy.

Koivusilta, Leena, 2020, teoksessa Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Kallio, Johanna & Hakovirta, Miia (toim.). Tampere: Vastapaino.

Kosonen, Tuomas & Huttunen, Kristiina, 2018. Kotihoidon tuen vaikutus lapseen. Talous ja yhteiskunta 2/2018, 12-17.

Kuivalainen, Susan, Järnefelt, Noora, Kuitto, Kati, & Ritola, Suvi, 2019. Naisten ja miesten eläkeerot – Katsaus tutkimukseen ja tilastoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019: 66. Helsinki. Saatavilla: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161880>>.

Kurronen, Sanna 9.2.2021. Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen. Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) No 30. Saatavilla: <<https://www.eva.fi/blog/2021/02/09/maahanmuuttajanaisten-heikko-tyollisyys-heijastuu-myos-toisen-polven-parjaamiseen/>>.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1996/1128) Saatavilla: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128>>.

Laki lasten kodinhoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (27/2019). Saatavilla: <<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190027>>.

Metsäpelto, R.-L., Laakso, M.-L., & Rönkä, A. (2015). Koululaisten hoitojärjestelyt ja hyvinvointi 24/7-taloudessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80 (1), 5-18. Saatavilla: <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125643/metsapelto.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>.

MLL, 2021. Perhe lastenhoitajan työnantajana. Saatavilla: <<https://uudenmaanpiiri.mll.fi/perheille/https-uudenmaanpiiri-mll-fi-https-u/perhe-tyonantajana/>>.

Mäkelä, J., 2016. Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä vanhemmuuden voimavarojen vahvistaminen. Lape-muutos -ohjelman matalan kynnyksen palvelujen yhteistyökokous Aleksis Kivenpäivänä 2016. Saatavilla: <<https://www.youtube.com/watch?v=izusw-sD3IY>>.

Niemelä, Pauli (toim.), 2010. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro Oy.

Niiranen, Emmi, 2013. Kotihoidon tuen kuntalaisä kuntalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tampereen yliopisto. Saatavilla:<<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94760/GRADU-1387348382.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

Närvi, Johanna, 2017. Teoksessa *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Salmi, Minna & Närvi, Johanna (toim.), 2017. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 4/2017*. Helsinki: Juvenes Print.

Repo, Katja, 2012. Suomalainen lasten kotihoidon tuki pohjoismaisessa kehyksessä. Teoksessa *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*. Sipilä, Jorma, Rantalaiho, Minna, Repo, Katja & Rissanen, Tapio. Tampere: Vastapaino.

Rantalaiho, Minna, 2012. Suomalainen lasten kotihoidon tuki pohjoismaisessa kehyksessä. Teoksessa *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*. Sipilä, Jorma, Rantalaiho, Minna, Repo, Katja & Rissanen, Tapio. Tampere: Vastapaino.

Salmi, Minna & Lammi-Taskula Johanna, 2016. Teoksessa *Fatherhood in the Nordic Welfare States – Comparing care policies and practice*. Björk Eydal, Guðný & Rostgaard, Tine (Ed.), 2016. Bristol: Policy Press.

Salmi, Minna & Närvi, Johanna (toim.), 2017. *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 4/2017*. Helsinki: Juvenes Print.

Salminen, Ari, 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja.

Sipilä, Jorma, Rantalaiho, Minna, Repo, Katja & Rissanen, Tapio, 2012. *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*. Tampere: Vastapaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017. Tasa-arvobarometri. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160920/STM_08_2018_Tasa-arvobarometri%202017_net.pdf.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 16.2.2021. Perhevapaaudistus. Tiedotustilaisuus 16.2.2021. Saatavilla: <<https://www.youtube.com/watch?v=u-S9uA-7MOA&feature=youtu.be>>.

Stenborg, Markku, Ahola, Ilari, Palmen, Olli & Pääkkönen, Jenni, 2021. Talouskasvun edellytykset tulevaisuudessa - lähtökohdat, suunnat ja ratkaisut. *Talouspolitiikka*. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2021:6. Helsinki. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162830/VM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Tervola, Jussi, 2015. Maahanmuuttajien kotihoidon tuen käyttö 2000-luvulla. Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015):2, 121 – 131. Saatavilla: <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125915/tervola.pdf>>.

THL, 9.3.2021. Mielen terveystalvelut ja ikääntyneiden terveystalvelut vastaavat kasvaneeseen kysyntään ontuen – THL arvioi Suomen julkiset sote-palvelut. Saatavilla: <<https://thl.fi/fi/-/mielen-terveystalvelut-ja-ikaantyneiden-terveystalvelut-vastaavat-kasvaneeseen-kysyntaan-ontuen-thl-arvioi-suomen-julkiset-sote-palvelut>>.

Toikka, Enna & Haanpää, Leena, 2020, teoksessa Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Kallio, Johanna & Hakovirta, Miia (toim.). Tampere: Vastapaino.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, 2021. Työllisyyden tutkijaryhmän raportti. Työelämä, 2021:40. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163207/TEM_2021_40.pdf?sequence>.

Vartiainen, Juhana, 8.11.2017. THL, tasa-arvo ja kotihoidontuki. Saatavilla: <<https://juhanavartiainen.fi/2017/thl-tasa-arvo-ja-kotihoidontuki/>>.

Väestöliitto, 2021. Vapaaehtoinen lapsettomuus yleistyy Suomessa. Tietovuoto / Maaliskuu 2016. <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/vapaaehtoinen-lapsettomuus-yleistyy-suomessa/>.

Uusikaupunki, 2021. Yksityinen varhaiskasvatus. Saatavilla: <<https://uusikaupunki.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/yksityinen-varhaiskasvatus>>.

Yhteiset lapsemme ry, 2.4.2019. Yhteisöllinen vanhemmuus ja lapsen kehitys. Saatavilla: <https://www.yhteisetlapsemme.fi/blog/yhteisollinen-vanhemmuus-ja-lapsen-kehitys/>.

Ylikännö, Minna & Hakovirta, Mia, 2020. Teoksessa Korpela, Tuija, Heinonen, Hanna-Mari, Laatu, Markku, Raittila, Simo & Ylikännö, Minna (toim.) Ojista allikkoon? Toimeentulotukiuudistuksen ensi metrit. Helsinki: Kela.

Valtiosopimus 68/1986 Asetus kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja sen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. Finlex. Saatavilla: <<https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1986/19860068>>.